

Kalédos

Romėnai garbino daugybę dievų. Vienas iš jų – **Nenugalimoji Saulė** (lot. *Sol Invictus*). Oficialų šios dievybės kultą paskelbė imperatorius **Aurelianas** 274 m. Saulės kultas išliko iki 380 m., kada imperatorius **Teodosijus I Didysis** paskelbė ediktą “**Dėl visuotinio tikėjimo**”, draudžiantį politeistinius

tikėjimus Romos imperijoje. Manoma, kad gruodžio 25 d. (pirmoji ilgesnė diena, saulėgrįžos pradžia) romėnai švėsdavo Saulės gimtadienį. Vardas **Sol Invictus** buvo taikomas ir kai kurioms kitoms Saulės dievybėms.

Nuo imperatoriaus **Septimijaus Sèvero** (valdė 193-211 m.) laikų “Sol Invictus” kaldinta monetose, **Konstantino Didžiojo** (valdė 306-337 m.) laikų monetose pavaizduotas imperatoriaus biustas kartu su **Sol Invictus**.

Sol Invictus ir imperatorius

Įrašas ir Konstantino laikų auksiniame medalione skelbia: INVICTUS CONSTANTINUS.

Nuo II a. vidurio daugelį Rytų kultų Romos legionai praktikavo neoficialiai, bet **Sol Invictus** kultas praktikuotas privaloma tvarka

Štampuotas sidabrinis diskas su Sol Invictus, Roma, III a.
(Saugomas Britų muziejuje)

Mintį, kad Kalėdos susietos su Sol Invictus šventimu gruodžio 25 d. pirmas pareiškė vokiečių teologas, Berlyno mokslų akademijos narys **Paulius Ernstas Jablonskis** (1693-1757).

Rimčiausiai šią hipotezę argumentavo filologas **Hermanas Uzeneris** veikale “**Kalėdos**” (1889 m.) Jo nuomone, Sol Invictus šventė buvo viena iš nemažo skaičiaus pagoniškų švenčių, kurias IV a. švęsdavo dauguma krikščionių.

Tradicionių ritualų populiarumas kėlė nerimą bažnyčiai, ir ji siekė pagoniškas šventes padaryti nepavojingomis. Uzeneris 1905 m. paskelbė veikalą “**Sol Invictus**”,

kur pabrēžē, kad Krikščionybēs
triumfo Romos imperijoje išvakarēse
galējo gyvuoti **Saulēs monoteizmas**.
Uzeneris rēmēsi XII a. Sirijos
autoriumi **Dionisijumi bar Salibi**,
kuris rašē: “Pagonys pagal paprotį

švęsdavo Saulės dieną gruodžio 25 ir dėl didesnio iškilmingumo uždegdavo ugnį. Jie leisdavo šioje šventėje dalyvauti ir krikščionims. **Bažnyčios Tėvai** pamatė, kad krikščionys mėgsta šią šventę. Dėl to ją ir padarė Kristaus gimimo švente”.

Hermanas
Uzeneris
(1834-1905)

Vienintelis šaltinis, kuriame minima **Sol Invictus** šventė, yra 354 m. kalendorius, kuriame pažymėta, kad gruodžio 25 d. šventės metu lenktynėse buvo didesnis, negu įprasta karo vežimų skaičius. Archeologas **Stivenas Hijmansas** tvirtina, kad šis teiginys yra vélesnis įrašas į dokumentą. Nesą nė vieno

patikimo dokumento apie Saulės dienos šventimą gruodžio 25 d., kol imperatorius **Julianas Atsimetėlis** neparašė himną **Helijui** 362 metų gruodžio mėnesį. Hijmanso nuomone, Jėzaus gimimo diena gruodžio 25 d. buvo minima anksčiau, o Saulės

šventė gruodžio 25 d. buvo pagonių
atsakas krikščionims, uzurpavusiems
saulėgrįžos dieną.

Šiuolaikinėje mokslinėje ir mokslo populiarinimo literatūroje sutinkamas pasakojimas apie dvasininką Zachariją, kuris su žmona Elžbieta buvo jau pagyvenę, bet vaikų neturėjo ir nuolat prašė Dievo suteikti jiems šią laimę.

Kartą atliekantis apeigas Šventykloje Zacharijas pamatė **arkangelą Gabrielių**, stovintį dešinėje aukuro pusėje. Arkangelas pasakė Zacharijui, kad jo ir Elžbietos malda išklaudyta ir kad jie susilauks sūnaus. Sūnų reikės pavadinti Jonu (“Dievas pasigailėjo”). Jonas bus didis

prieš Dievą, negers nei vyno, nei stiprių gėrimų, Šventoji Dvasia jame įsikūnys dar jam esant motinos įsčiose, jis paruoš žmones Dievo atėjimui.

Zacharijas suabejojo galimybe susilaukti kūdikio ir buvo nubaustas – tapo nebyliu: “Nekalbėsi iki tos dienos, kol tai išsipildys”.

Biblijos tyrinėtojai nustatė, kad pagal veikusią tvarką Zacharijas **Šventykloje** privalėjo melstis dvi savaites rugsėjo mėnesį. Zacharijui grįžus iš Šventyklos, rugsėjo 23 d. ir buvo pradėtas sūnus.

Pagyvenusi moteris Elžbieta šešis mėnesius slėpė nėštumą – taip atėjo kovo mėnuo (pavasario lygiadienis). Tada pas Elžbietą apsilankė dukterėčia **Marija** ir pasakė, kad arkangelas Gabrielius apreiškė, jog Marija turės kūdikį. Tai buvo kovo 25 d. pro devynių mėnesių, gruodžio 25 d., gimė **Išganytojas**.

El Greko.
Gabrieliaus
apreiškimas
Marijai

Ein Kerem (“Šaltinis vynuogyne”), pietvakarinė
Jeruzalės dalis, kur susitiko Marija ir Elžbieta

Elžbieta sūnų pagimdė birželio 24 d.
Reikėjo duoti naujagimiui vardą.
Artimieji siūlė jį pavadinti Zacharijumi,
bet Elžbieta nesutiko – sūnus turi būti
pavadintas Jonu. Tada Zacharijui
buvo duota lentelė, kurioje jis parašė:
“Jonas jo vardas” ir tuoj pat prakalbo
– kaip ir buvo žadėjęs arkangelas.

Kai Erodo įsakymu buvo žudomi kūdikiai, Elžbieta su vaikeliu pasislėpė dykumoje, o tarnaujantį Šventykloje Zachariją žudikai tardė, kur jo sūnus. Zacharijas nesakė ir čia pat Šventykloje buvo nužudytas.

Rogyras van der
Veidenas. Vardo
suteikimas Jonui
Krikštytojui

El Greko. Jonas
Krikštytojas

Piteris Breigelis Jaunesnysis. Jonas Krikštytojas pamokslauja žmonėms

Aleksandras Ivanovas. Kristaus pasirodymas žmonėms (Jonas Krikštytojas rodo žmonėms Kristų)

Žydai gimimo dienos neminėdavo, nes tai žmogaus gyvenimo kančių pradžia. Judaizmo tradicijoje linksmas gimtadienio žymėjimas laikomas pagonių papročių mėgdžiojimu. Dėl to ankstyvieji krikščionys daugiau dėmesio skyrė Kristaus prisikėlimo minėjimui kiekvieną sekmadienį

O Krita us atėjimas į pasaulį iki IV a.
buvo pažymimas **sausio 6 d.** –diena,
kai Jonas Krikštytojas **krikštijo Jėzų**
Jordano upėje, o taip pat diena, kai
naujagimį Jėzų aplankė **trys karaliai**

Trys karaliai. Bizantiška mozaika Ravenoje, 565 m.

Veronezė.
Trys karaliai

Tintoretto.
Viešpaties
krikštas

Kristaus gimimo minėjimas nuo krikšto minėjimo buvo atskirtas IV a. viduryje. Gruodžio 25 d. kaip Kristaus gimimo diena pirmą kartą minima 354 m. Romos **Chronografe**,

o Chronografas remiasi 336 m.
kalendoriumi, kas leidžia manyti,
jog Kristus gimimo šventė
nustatyta imperatoriaus
Konstantino Didžiojo valia.

Tačiau kol visame
krikščioniškame pasaulyje
įsitvirtino Kristaus gimimo šventė,
gruodžio 25 d. nebebuvo pirmoji
ilgesnė diena kaip tuomet, kai 46
m. prieš Kristaus gimimą **Julijus
Cezaris** įtvirtino jo vardu
vadinamą kalendorių.

Per keturis šimtmečius,
praėjusius nuo Cezario laikų,
astronominis laikas pasislinko per
keletą dienų, ir pirmoji ilgesnė
diena jau buvo ne gruodžio 25 d.,
o gruodžio 22 d. (keliamaisiais
metais – gruodžio 21 d.)

Analogiškai atsitiko ir kovo mėnesiui – lygiadienis nebebuvo kovo 25 d. (Tą dieną buvo pažymima **Geroji naujiena**, kurią iš arkangelo Gabrieliaus sužinojo Marija).

Po daugelio metų – 1582 m. –
popiežiaus **Grigaliaus XIII** valia
kalendorius buvo pertvarkymas.

Dabar Romos katalikų bažnyčia ir
daugelis Protestantų bažnyčių
Kalėdas švenčia gruodžio 25 d.

Popiežius
Grigalius XIII
(1502-1585),
pontifikatas –
1572-1585 m.

Rusų, Jeruzalės, Serbų, Gruzinių, Lenkų, Ukrainiečių stačiatikių bažnyčios, Atonas, o taip pat Rytų katalikų bažnyčios Kalėdas švenčia gruodžio 25 d. pagal Julijaus kalendorių, kas XX ir XXI amžiuose atitinka sausio 7 d.

Konstantinopolio (išskyrus Atoną), Antiochijos, Aleksandrijos, Kipro, Bulgarijos, Rumunijos, Graikijos ir visos kitos stačiatikių bažnyčios Kalėdas švenčia gruodžio 25 d. pagal **Naująjį Julijaus** kalendorių, kuris iki 2800 m. kovo 1 d. sutaps su Grigaliaus kalendoriumi.

Ypatinga padėtis susiklostė
Japonų stačiatikių bažnyčioje.
Nors ji yra **Rusų stačiatikių**
bažnyčios autonominė dalis,
dauguma japonų stačiatikių
Kalėdas švenčia gruodžio 25 d.

Armėnų apaštališkoji bažnyčia
Kalėdas švenčia sausio 6 d. kartu
su Kristaus krikšto paminėjimu